

Tobies Grimaltos

Vista parcial

PUV
UNIVERSITAT
DE VALÈNCIA

Vista parcial

Assaig 36

Vista parcial

Tobies Grimaltos

Universitat de València

© Tobies Grimaltos, 2014
© D'aquesta edició: Universitat de València, 2014

Publicacions de la Universitat de València
Arts Gràfiques, 13 – 46010 València

Disseny de la col·lecció i maquetació: Inmaculada Mesa
Il·lustració de la coberta: Daniel Muñoz Mendoza, *Atrevir-se a pensar* (2014)

ISBN: 978-84-370-9299-7
Dipòsit legal: V-384-2014

Impressió: Guada Impressors, S.L.

A la memòria de Josep Lluís Blasco Estellés

...no val la pena preocupar-se pel que diu o pensa
qui diu o pensa només el que un altre li mana.

JOHN LOCKE, *Assaig sobre l'enteniment humà*

Índex

Pròleg	13

VISTA PARCIAL

Fer de la necessitat virtut.....	19
Aire fresc.....	22
És crear, és viure escriure.....	24
Música i futbol	26
La boira del passat no viscut.....	28
Encara com que vaig anar a Birmingham	30
Per tres coses maleïsc els déus.....	33
Coneixement, error i ignorància	36
La generació de la meua filla	39
Deformació professional	40
La llengua i el món	42
Dir i sentir	44
Informàtica, pensament i vida quotidiana	46
Autoritat i poder	50
«Aspiro a fer companyia a algú»	53
Perdoneu-me si insistisc, la veritat existeix.....	55
La vida com l'Estacadeta.....	57
Respecte a una asseveració de Josep Pla	59
De contradiccions i canvis	60
Arròs i mandarines.....	62
El mòbil humanitzador.....	64
La mala fama dels polítics	65
Embalsamadors de pensaments	67
La responsabilitat d'escriure	69
Finor conceptual.....	72
La crisi.....	75
Benvinguda a Newcomb.....	77

L'assaig i Goethe	81
Amb la veritat t'enganye	83
La paràbola de l'hortolà	85
Pressa i etiquetes	87
Ja sé per què escric	89
Una paradoxa moral	92
Els amos de la veritat	94
Humilitat no paralitzadora.....	95
Una llengua autoreferencial.....	99
Intentar és fer	101
Consideracions per a adolescents (i no tant).....	103
El significat i l'ús.....	104
Dues actituds possibles	107
Vomitext®	110
Les preguntes (infantils) de la filosofia.....	112
Autoengany	118
Injustícies epistèmiques.....	120
Proverbis, imatges i paraules	122
Intel·lectualisme moral.....	126
Ètica i política.....	128
Una tendència que em té perplex	130
Sobre la ironia.....	131
Fer com fan	133
Éssers contradictoris	135
No importa que siga veritat, el mal és que es diga	137
«Que qui s'ha mort?»	139

Pròleg

Sóc de l'opinió que Aristòtil, quan va dir que *ser* es diu de diverses maneres, va fer un descobriment de primera magnitud, va assolir una fita comparable a qualsevol dels avenços o els invents més grans de la humanitat. Digueu-me exagerat, però així ho veig jo. Va desfer un embolic monumental que havia portat filòsofs anteriors a dir que tot era u (una única cosa) i que no hi havia canvi, o, al contrari, que tot és canvi i no res roman. Aristòtil es va adonar que *ser* es diu de moltes maneres, i que quan afirmem que una cosa és això o allò, quan diem que una cosa és «una altra cosa», no estem predicant la impossible identitat entre ambdues. Perquè això era el que pertorbava justament els antics: com una cosa pot ser idèntica a una altra de diferent? Si cada cosa és només idèntica a si mateixa i diferent de qualsevol altra cosa, com podem dir de A que és B? Si hi afegim la falta de distinció entre les diferents categories de coses (objectes, qualitats, estats, esdeveniments...), podeu fer-vos una imatge aproximada de les dimensions de l'embrolla. Barregeu objectes amb propietats, amb estats i relacions d'aquests mateixos objectes i feu-ne un sol garbuix. Considereu totes les paraules com a noms, no penseu que hi ha també verbs i adjectius, per exemple. Ara digueu: «El full és blanc». Però com pot una cosa que és diferent del blanc ser el blanc? El full no és el blanc. El full és una cosa, la blancor n'és una altra.

Aclarir que *ser* es diu de diversos modes i no solament com a identitat va suposar una revelació que mai no lloarem prou. Si *ser* es diu de moltes maneres, això vol dir que hi ha diferents maneres de ser i també que podem dir de cada cosa que és moltes coses sense contradicció.

Certament, de cadascun de nosaltres es diu també que és moltes coses: pare o mare, fill, ciutadà, agradable o no, veí, col·laborador, treballador per compte d'altri... Alguna d'essencial? Possiblement això depèn dels altres. Per als meus alumnes sóc essencialment professor, potser no em conceben d'una altra forma: sóc professor i sempre professor (l'essència nominal –que diria Locke– eclipsa i substitueix del tot l'essència real). Per als meus fills sóc pare i només pare. A mi em passa que quan m'encreue amb un ciclista, vestit amb el seu mallot i els culots, no puc concebre que siga també una altra cosa, conductor d'automòbil, per exemple, o obrer de vila, empresari o treballador de banca, com ben bé pot ser-ho també. Aquesta és la qüestió, que –després de tot l'esforç i la genialitat d'Aristòtil– per als altres som sovint només una cosa, com una foto permanent. De fet, ara com ara, tots som clients, essencialment clients, reals o potencials, però clients. Existim en la mesura que ho som i deixem de ser per al món quan ja no ens poden considerar clients ni tan sols potencialment.

Fa un moment estava preparant unes classes sobre les *Categories* d'Aristòtil –segurament, ja ho heu notat– quan he hagut d'interrompre la tasca per a pujar al terrat de casa a replegar la roba que hi havia estesa, abans que no vesprejara i començara a caure la rosada. He passat sense solució de continuïtat de la torre d'ivori on la gent pensa que hi som sempre enclaustrats els filòsofs, de les qüestions abstractes del pensament més allunyat de la terra, a la quotidianitat més casolana. Així és la vida i la vida de tots, un trànsit continu entre éssers i rols. Cadascú som molts perquè la vida té molts aspectes. I malament si no. Som moltes coses en la vida, com moltes són les coses que fem i les que ens passen, els territoris que ocupem en diferents moments. Nosaltres, cadascú, ens reconeixem múltiples i polièdrics i els altres s'entesten a constrènyer-nos en una sola identitat. Aquesta és la lluita, tots tenen o volen tenir de nosaltres només una imatge, volen incloure'ns únicament en una categoria, i nosaltres considerem qualsevol d'aquestes classificacions una mera vista parcial del que som. I del que hem sigut també. Quan veiem un vell al tren, el pensem vell des de sempre, per molt que ell s'afanye –i sembla que tinguen aquesta tendència els vells del tren– a fer-nos veure que va ser jove

i va tenir les seues inquietuds. En definitiva, doncs, solem ser pre-aristotèlics amb els altres i som aristotèlics només amb nosaltres mateixos.

Però tot són sempre –aquesta és l'ensenyança– visions parcials de les coses: de nosaltres, dels altres i de la vida; fragments d'una totalitat inabastable o d'abastament ben dificultós. I aquest llibre vol ser això: una vista parcial d'algunes coses que m'interessen i pense que poden interessar; un assaig, una temptativa d'entendre-les, de copsar-ne, almenys, algun aspecte.

Els textos que el componen han estat escrits al llarg d'un període d'anys no massa llarg però considerable (i intens en canvis), i això es nota, o jo almenys ho note. En alguns textos dic coses que la meua pràctica en escriure'n d'altres contradia. Rellegint-los ara, observe com he anat canviant en la manera d'enfrontar-me a certes qüestions, fins al punt de tractar temes que abans mai no hauria gosat abordar. Deixeu-me que dedique unes ratlles a explicar això. L'any 1998 vaig publicar *El joc de pensar*, un llibre que recollia certes converses de ficció amb la meua filla, Marta, que aleshores era una xiqueta, sobre alguns dels principals temes de la filosofia. En el transcurs de les converses va sorgir dues vegades el tema de la democràcia i les dues li vaig dir a Marta que més avant en parlaríem; però, al final, el llibre acaba sense que es toques la qüestió. Quan he anat als instituts a parlar-ne amb els joves que l'han llegit, una pregunta que indefectiblement em fan és per què finalment Marta i jo no parlem de la democràcia. La meua resposta solia ser que no volia tractar, com a «filòsof» i des de la tarima o la trona que és la lletra impresa, un tema que realment importa, un tema sobre el qual no em sent ni més capaç de parlar ni més autoritzat que la majoria de les persones. Els deia que, com a individu particular, com a ciutadà, tinc les meues opinions, que estic disposat a compartir amb qui siga davant d'un cafè, és a dir, de manera privada, distesa i informal; però que em fa por que les meues apreciacions, sobre temes en els quals els errors (si són creguts i difosos) poden tenir conseqüències en la pràctica, es puguen prendre com especialment autoritzades per ser les d'algú que es presenta com a filòsof i ho diu en lletra de motle. Els deia que per això em dedique a la Teoria del Conei-

xement –ho dic també en el text titulat «Autoritat i poder», dins d'aquest recull– perquè és quelcom tan teòric i abstracte que a ningú no li importa realment i que, per tant, els errors que puga cometre no tindran mai cap conseqüència digna de consideració. Alguns dels joves em miraven, després d'haver dit tot això, una mica despagats, decebuts.

Doncs això, que ara veig que he perdut bastant d'aquella por o prudència i que –qui m'ho hauria dit?– m'he convertit en un moralista; que ja tracte, per escrit i amb lletra impresa, d'aquelles coses que pensava que mai no ho faria d'aquesta manera. M'he fet gran (o temerari), sembla.

Agraïsc a Miracle Garrido, Sergi Rosell, Ramon Vicent i els «meus lectors de la casa rural» els seus valuosos comentaris.

VISTA PARCIAL

Fer de la necessitat virtut

Tenim tendència a fer de la necessitat virtut; tinc aquest per un fet innegable. M'ha vingut al cap aquest pensament a causa de la iniciativa d'una colla de Benimodo de fer unes samarretes en les quals hom proclama als quatre vents i en verd sobre negre el seu orgull de ser de poble. La iniciativa no em sembla gens malament, jo també em sent orgullós de ser de poble, i si no compre la samarreta serà més aviat pel meu pudor a identificar-me públicament i ostentosa com a membre incondicional de qualsevol grup, que no per falta de convicció. A més, el propòsit que ha motivat la confecció de les samarretes, fer front a l'especulació i la desfeta urbanística, el trobe ben lloable. El problema és que tenim la tendència a sentir-nos orgullosos i a fer proselitisme d'allò que som i de tot el que som, de cadascuna de les circumstàncies en les quals ens trobem, siguen volgudes o només inevitables. Ho torne a dir, la iniciativa de les samarretes ha estat la causa d'aquest pensament, no la justificació (ha estat, per dir-ho així, el detonador d'una associació d'idees humeana, no la raó justificadora).

Els joves dels pobles, quan encara tenen l'oportunitat o la possibilitat de no viure-hi, abominen, en molts casos, de la vida que s'hi duu: de la mentalitat, d'estar absolutament

controlats, de la falta de marxa i d'opcions... Aquests mateixos joves, quan ja siguen adults i ben adults, si no han tingut més remei que restar-hi i viure, acabaran fent una apologia abrandada de les virtuts de la vida en el poble que primer han deixat com un drap brut. I no sols això, sinó que maldiran tot el que sabran i més de la ciutat i de la vida en la ciutat. I a l'inrevés passarà amb els habitants de la ciutat, aquells que primer han pogut admirar la vida en els pobles acabaran blasmant-la. Els dels pobles són incultes, taujans. Mai no he entès per què aquell costum de pressuposar cultura en els ciutadans, només pel fet de viure a la ciutat, i incultura en els pobletans. No he sabut mai per què l'habitant de qualsevol barri d'una ciutat (per marginal que siga, el barri) ha de gaudir, per aquest sol fet, de la possessió d'algun coneixement que no tinguen els de poble, i d'un coneixement que serà, per això, més valuós que els que puguen tenir aquells. És que el sol fet de haver-hi nascut comporta una ciència infusa? De vegades em sembla que s'assumeix, d'una banda i l'altra, alguna espècie d'innatisme estrofolari en aquest sentit.

El pensament, en definitiva, un pensament que governa molts àmbits de la nostra vida, i que explicaria posicions com l'etnocentrisme, el sectarisme, el fanatisme i molts altres ismes, ve a ser: com que això és meu, és i ha de ser el millor. Potser és un apòzema d'autoafirmació, un bàlsam contra el desencant. Però, en qualsevol cas, hi ha una part de l'associació que seria bo de resistir. De «m'agrada el que tinc i el que sóc» no se segueix «qualsevol altra cosa és dolenta o pitjor»; sobretot s'hauria de resistir la temptació imperialista: «qualsevol altra cosa ha de ser atacada, assimilada o, si no, absolutament menystinguda».

Supose que a tots us vénen al cap moltes exemplificacions d'aquest *non sequitur* i de les seues conseqüències.

Sí, tenim la tendència a fer de la necessitat virtut. Hi ha casos extrems. L'altre dia em contava algú –del qual no diré el nom, perquè és un personatge conegut– una anècdota ben sucosa sobre uns amics seus que tenien un fill coix (era una altra cosa, però he canviat la característica en favor de l'anonimat). Es tractava d'una família d'aquestes que solen presumir que tot és perfecte a casa seua. Tant parlaven i tan bé del fill i la seua coixesa, que la persona que us dic va arribar, gairebé, a sentir que era una desgràcia que els seus fills no hagueren sigut coixos; que havia tingut mala sort.

Ser coix no és bo; tampoc no diré que siga una desgràcia i, òbviament, no és quelcom del que hom se n'haja d'averkonyir. Però em reconeixereu que no és una cosa de la qual hom haja de fer bandera, ni tampoc res que s'hauria d'imposar als altres. No hem de fer coixos a la resta perquè nosaltres ho siguem. Sentir-se content i satisfet d'allò que hom és pot ser una cosa bona, ja que evita ansietat, insatisfaccions i traumes. Però abans de lloar-ho, d'assumir-ho sense un badall de crítica i sense ningun ànim de canviar, abans –sobretot– de voler fer iguals els altres, parem-nos a pensar si no serà una coixesa nostra i que, per ser nostra, no la fa millor que tenir les dues cames sanes i fortes. Per tal d'estimar el que és nostre, no cal menysprear allò que és alié. I estimar el que és nostre només perquè ho és o perquè ha acabat sent-ho, sense considerar primer si realment és bo o ens convé, tampoc no és el procediment més raonable.

Aire fresc

Les noves generacions de professors universitaris són un goig. És gent que ha rodat pel món i—necessàriament—han adquirit bona cosa d'experiències i perspectiva. Tenen, en conseqüència, una visió ampla, oberta, amb menys prejudicis que nosaltres, la generació anterior. A més, tenen ganes de fer coses, coses noves almenys ací. Introdueixen maneres i continguts que són habituals en altres llocs on han estat, o que altres llocs en què han estat els han fet veure com a necessaris o convenients. Si fa uns anys aprenia dels meus mestres, ara estic aprenent molt d'aquest jovent que ha portat energia i cosmopolitisme.

Feia vint-i-cinc anys que no entrava cap professor nou al meu departament (jo en vaig ser l'últim, i ser el més jove durant vint-i-cinc anys no és bo, us ho garantisc), i en tres anys n'entraren tres; quan moltes més places havien sigut amortitzades, per cert. Entre els que se n'han anat i els que han vingut, el departament ha canviat molt i no sols quantitativament. Aquests joves fan coses que, de vegades, a mi em provoquen el rubor. No pel que ells fan, sinó per no haver-les fetes jo mai. Per exemple, l'altre dia, un d'ells (Pablo Rychter) em va mostrar (mig de casualitat) un document que havia preparat per als seus alumnes de «Pensament en la cultura anglòfona», una assignatura que impartim (el meu departament) en el grau en Estudis Anglesos. El document en qüestió es diu «How to do well at the exams» i és això, una sèrie de recomanacions, consells i explicacions, amb exemples reals comentats, per a fer bé els exàmens. Allò que el va impulsar a redactar aquest document era la seua observació que els

estudiants d'aquest grau treballaven molt (estudiaven força), però no treien bon rendiment perquè no sabien fer els exàmens. Estaven acostumats a memoritzar i a respondre «temes», però no a argumentar i contestar de manera raonada preguntes concretes.

El document està molt ben construït i després d'oferir les explicacions generals, les especifica mitjançant exemples reals trets dels exàmens de l'any anterior. Com he dit, la lectura d'aquest text ha fet que m'avergonyira: dels problemes que detecta i les solucions que hi dona fa temps que en sóc conscient, i tot i que en l'àmbit particular n'hauré repetit alguns d'ells centenars de vegades, quan els estudiants venen al meu despatx a revisar l'examen, mai no se m'havia ocorregut prendre'm la molèstia de posar-ho per escrit. Aquesta és una altra cosa bona que ens han aportat els nous professors: un contrast que t'obliga a no adormir-te i a haver-te d'espavilar si no vols quedar en evidència. En fi, el fet que aquest text existisca m'ha fet pensar, però també el seu contingut m'ha fet meditar. En concret m'ha fet pensar aquesta frase: «The better you can counter-argue against the opposite camp, the stronger your position will be». Com millor pugues argumentar en contra de la posició contrària, més forta serà la teua.

Ja fa temps que li pegue voltes a coses paregudes. De manera que no se ben bé si estic d'acord amb aquesta prescripció. Per exemple: ens entestem a combatre la teoria rival refutant cadascun dels seus punts quan, en refutar-ne un, ja hauríem demostrat la incorrecció de la posició. Molt dolenta hauria de ser una teoria si estiguera equivocada en tots els seus punts; i aleshores no mereixeria ni

que ens n'ocupàrem. D'altra banda, si vols combatre un punt de vista teòric, un bon mètode és estudiar la seua defensa més completa i exhaustiva: trobaràs, de segur, la manera de refutar-la. La que vol ser la millor defensa d'una posició pretén cobrir tots els fronts possibles i té en compte totes les possibles objeccions, algunes que mai no se t'haurien acudit i altres, o les mateixes, que no pot combatre de manera satisfactòria. Ací tens la clau del teu atac; només cal insistir-hi. Sempre és més fàcil desfer que construir.

És crear, és viure escriure

Tinc uns quants amics novel·listes, narradors. Els admire per aquesta capacitat que tenen i que a mi m'ha estat negada. Escriure una novel·la, si més no una novel·la que siga digna de ser llegida, em sembla una tasca ben complicada i, en conseqüència, molt meritòria. A ells, com una petita ofrena i homenatge, dedique aquest text.

Escriure és crear mons que altres habitaran, inventar vides que altres viuran; oferir-li al lector un petit univers del qual, durant un temps i potser a intervals, ell serà un poblador. Escriure és explorar el terreny de les possibilitats; viure i fer viure eventualitats que només en la ficció són possibles, perquè la realitat és tancada, unívoca i lineal. Donar a conèixer al lector uns personatges amb els quals haurà de conviure, per les peripècies, les il·lusions i els patiments dels quals s'haurà d'interessar, i que, potser, acabarà compar-

Dels assumptes que ens importen tenim una vista merament parcial, és a dir, incompleta i interessada. Per això és tan difícil dir-ne alguna cosa que no admeta disputa. Potser una manera de completar la nostra visió és contrastar i compartir perspectives particulars. Examinar-les uns i altres per esbrinar què ens acosta i què ens separa, què havíem vist ja nosaltres i què ens aporta una altra perspectiva. Aquest llibre és un recull de visions parcials i provisionals, provatures d'acostament, a alguns dels temes que ens importen. Són assaigs breus sobre qüestions quotidianes, o no tan quotidianes, que ens fan pensar, que ens interroguen i ens sorprenen, que ens qüestionen: la identitat i el pas del temps, la llengua i la visió del món, la concepció que tenim de nosaltres mateixos i l'autoengany, i moltes altres coses, que són examinades en cinquanta-tres càpsules en les quals es mira la vida amb ulleres de prop.

TOBIES GRIMALTOS (Castelló de la Ribera, 1958) és catedràtic de Filosofia de la Universitat de València. Autor de llibres acadèmics com *Teoria del coneixement* (amb J. L. Blasco) i *Signo y pensamiento* (amb J. L. Blasco i D. Sánchez), ha publicat també assaigs adreçats a un públic més ampli, com *El joc de pensar* (1998), *Pren-te la vida amb filosofia* (2003) i *El solatge del temps* (2011). En aquesta mateixa col·lecció va aparèixer el seu llibre *Idees i paraules. Una filosofia de la vida quotidiana* (2009). A hores d'ara és president de la Societat de Filosofia del País Valencià.

ISBN 978-84-370-9299-7

VNIVERSITAT
D VALÈNCIA PUV
PUBLICATIONS